

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 14. Exploratâ terrâ in Hispaniam deportatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

1540.

*Alvarus
Nunius Pa-
raquaria
Prætor.**Alvari Nu-
nii parentes,**Dotes,**Navigatio,**Terræ
iter.*

1541.

*Dominicus
Irala terram
explorat.**Ipanenses
vincuntur.*

luctantis animi, novorum colonorum supplementum cum alio Prætor eò mittere destinat. Præfecturam ambientibus quamplurimis, Alvarus Nunius, cui gentile nomen à Capite Vaccæ, ingentibus Majorum meritis, obtinuit. Nam ejus avus Petrus Vera pro Rege Catholico Fortunatas insulas subjugarat, rexeratque: quo in magistratu rectè gerendo, patrimonio penitus consumpto, eò adactus fuerat, ut pro tuendâ dignitate, provinciâque retinendâ, acceptâ pecuniâ vi, Mauro homini ditissimo geminos filios postea ab Rege redemptos, oppignoraret. Horum unus Alvarum, de quo sermo est, filium habuerat: qui postquam juventutem avi & patris artibus excoluisset, Pamphilo Narbaësi duce, in Floridam insulam arario Regio præfutura navigans, naufragio ad continentis Americæ oram allisus, in Barbarorum manus venit: narrantque primæ notæ scriptores, cum tantæ bonitatis fuisset, ut in decennali captivitate apud Mexicanos populos, invocato Divinæ Triadis nomine, multa supra naturæ vires miracula patrarit. Is ergo præfecturam adeptus, septingentis viris, præter imbellem turbam, ex præscripto Cæsaris quinque navibus impositis, Gadibus solvens, commodâ usus navigatione, ubi ad vigesimum octavum latitudinis Australis gradum pervenit, naves huic Americæ parti applicuit, cui Sanctæ Catharinæ insula obvertitur. Inde inbelli nauticâque turbâ mari præmissâ, ipse cum quingentis Hispanis, Alexiana ferme vestigia sequutus, exploratâ quaquaversum per trecentarum leucarum spatium terrâ, anno sesquimillesimo quadragesimo primo Assumptionis urbem feliciter tenuit: de cujus itineris rationibus illud singulare est, quod neminem ex tanto numero terrâ marique amiserit. In præfecturæ aditu, delectu habito, trecentos viros Dominico Irala Expratori tradidit, eo fine, ut adverso flumine Paraquario, quantum humanis viribus posset, occidentem versus eniteretur, nam inter ipsum & Vacam de Castro Peruvix Prætozem in Hispaniâ convenerat, omni modo illud iter tentandum frequentandumque esse, ut Peruvia Paraquariâque mutuis commoditatibus & viribus aufereretur. Dominicus Irala, quò jubebatur profectus, ducentis & quinquaginta leucis ab Assumptionis urbe navibus promotis, rediens Prætozem docuit sibi videri per eam partem adiri Peruviam posse. Dilato tantisper hoc negotio, Prætor ad Ipanæ fluminis barbaros accolos certos homines mittit, rogaturos ut Alexii Garcix filium popularibus suis restituerent: sed Ipanenses, nunciis ad unum omnibus interfectis, Prætori renunciant, nihil se pacatè unquam responsuros: nuncios abs se interfectos si vindicare vellet, bellum non reculare. Prætor responso exacerbatus, Alfonso Riquelmium nepotem suum cum trecentis Hispanis & mille Indis amicis ad castigandos inhospitales Barbaros destinat. Commisso prælio quatuor Ipanensium millia cæsa, tria millia in captivitatem abacta, ex Hispanis quatuor, ex amicis Indis centum & quinquaginta desiderati sunt. Hæc victoria, ipso Divi Jacobi Hispaniæ Tutelarix pervigilio parata, populos alios pellexit, ut vellent Hispanis esse vectigales.

CAPUT

XIII.
Exploratâ
terrâ in Hi-
spaniam de-
portatur,*Insula ame-
ricæ descriptio.*

POST Ipanensem expeditionem, Prætor in Peruviam per se viam aperturus, & simul coloniis ducendis opportuna loca exploraturus, pretiosorumque metallorum fodinas scrutaturus, quadringentos Hispanos, ditandi dilatandique spe incitatos, secum navibus imponit. Ex itinere Oiolanæ necis complices castigat: confectis adverso flumine ducentis & quinquaginta leucis, ad insulam applicuit situs amenitate ubertatèque mirabilem: longitudo ejus triginta passuum millibus, latitudo, nisi quâ in acumen desinit, novem milliaribus protenditur: quantis in deliciis apud primos inventores hæc insula fuerit, illud argumento est, quòd paradysum appellarint. Æquali per totum annum cæli temperie gaudet, declinaturâ in calidam, nisi statis quotidie temporibus aër zephyris eventilaretur, nativusque sub zonâ Torridâ Solis vapor proximi fluvii humoribus, necnon crebris fontibus ubique subsilentibus, & in modicos amnes exuberantibus, temperaretur. Fructuum sponte nascentium ingens copia; sapor verò varietasque adeò singularis, ut quamvis silvestres sint, proximè ad quasvis hortorum Europæorum delicias accedere videantur. Nullo tempestatum discrimine incolæ, quos Aurecones à perforatis

auribus

auribus appellavere, terræ femina mandant: vino ex melle factitio utuntur: ferinam, ultro se obtrudentibus feris, admittunt, potius quam quærunt: piscium abundantia etiam major quam ferarum. Gens bellorum experta, fraudis nescia, & hospitem amans, cæteras nationes nuper repertas probitate indolis longè antecellit: adeo ut bonitatem comitatæque ab ipsa loci conditione hausisse crederetur. Ibi diu classis hæsit, non sine damno, nam genio loci allecti, veterani præsertim milites, ab suo duce discordare cæperunt. Quid, inquiebant, per tot discrimina & barbara littora quærimus? jam decennio toto hinc & inde veltamur, & nihil præter paludum vligines, inculta montium, ferociam populorum, nova morborum genera, & funera sociorum, vidimus. Nostro & aliorum experimento sapiamus, & tandem, omisso incertarum rerum desiderio, utamur oblati. Juvenes aurum sibi quærant, nos nostrum senium in hoc otio reponamus, ubi servitorum ciborumque affatim hujus loci genius etiam nolentibus obtrudit. Hæc præsertim veterani: Tyrones verò, quamvis spem auri nondum deponebant, in eâ tamen opinione erant, ut existimarent in ea insulâ coloniam condi debere, unde facilius frequentiorque esse posset, quam ex Assumptionis urbe ad Peruvia fines excursio. Quapropter unâ omnes ad Prætorum contendunt, postulantes ut vellet plerorumque votis assentiri, juberetque ibi urbis fundamenta poni. Sed Prætor sui propofiti tenax: Quid, inquit, ô socii puerorum more circa poma, contempto aur non agnito auri pretio, hæretis? quis vos falsinavit error, ut præ proximâ summarum divitiarum spe melleas offas approbetis? An per tot maria terram quærere venimus, an aurum? quis Hispaniæ delicias, parentum caritatem, patriæ dulcedinem per tot pericula deserat, ut pisce, pomis, ferinâque inter Barbaros ad satietatem vescatur? Sed privata sunt hæc: Mea Prætoris interest, & vestra, ô milites, publicis utilitatibus insensere: vitam & privata commoda Regi & publicæ rei obstrinximus. Non lubet memetipsum exauthorare. Nec, ut opinor, Hispanos deceat. Aurum quærendum est. His dictis invitos convasare, & naves ad continentis portum transducere iubet, ibi relicto navium præsidio terrestre iter Septemtrionem versus cepit. Cum omni comitatu militari modo pergentibus plerique Mediterranei populi ultro pacem comeatumque obtulere. Cum pauculis leviter bellandum fuit. Peruvia finibus jam proximis præcursores nunciavere, ex ingenti oppido magnam hominum multitudinem sese effundere: quinque millia hominum videri. Prætor vix aciem instruxerat, cum Barbari in conspectum se dant, qui ad novam Europæ speciem & sclopetorum sonitum pavidi, non expectato prælio in fugam sese præcipitantes, vacuum oppidum octo ædium millibus constans Hispanis reliquere. Hujus oppidi domus nihil ab usu barbarico differebant, nisi quod in fori medietate turris ex ingentibus lignis serie in orbem constructa, palmarumque corticibus in pyramidem contecta, visebatur. In eâ serpens immodicæ molis, superstitionis ergo, corporibus hominum in bello interfectorum nutriebatur. Dæmon oracula, qualia solet, per id monstrum fundere dicebatur. Longitudo viginti quinque pedum erat, crassitudine bovem æquabat. Scintillabant minimi oculi in portentoso obtusoque capite. Ex rictibus, falcium ad instar, duplici ordine dentes prominebant, lævigata cauda erat, corpus reliquum squammis, grandium paropsidum ad instar, tegebatur. Horruere ad conspectum monstri milites, præsertim cum plumbeis glandibus irritatû, immenso rugitu edito, & reperito caudæ jactu, circumvicina loca concussit. Occiso monstro, discordia quovis monstro sædior Prætorum inter & Quæstores Regios inde orta est, quod ille nollet à militibus suis quintam partem prædæ in ærarium inferri, aïens Regem nec solere, nec decere in tantillarum rerum partem tanto labore partarum venire: cum nihilominus insisterent, & etiam unum è quinque cervis piscibusque venatione piscationeque captis pro Rege sibi tradi vellent, quamvis Prætor ex suo stipendio, si quid per eam indulgentiam æratio fraudi esset, soluturum se sponderet, ortis simultatibus eò deducta res est, ut invito maxime Prætorum re infectâ ad Assumptionis urbem omnibus redeundum fuerit. Ubi instigatione Quæstorum Regionum, inconsulto & indulgenter rempublicam administrari causantium, ab ducentis circiter civibus

*Exploratorum
dissentio.*

*Monstri
descriptio.*

*Discordia
fœditas.*

tumultuosè conspirantibus vinculis oneratus, in Hispaniam cum præcipuis accusatoribus navigare coactus est. Sed lite ab Cæsare cognitâ, non tantùm absolutus, verùm insuper duorum aureorum millibus annuatim donatus, in senatu Hispanensi integrâ famâ consenuit. Accusatorum fors longè acerbior fuit, qui à Carolo Quinto causam in vinculis dicere iussi, ante pronunciatam sententiam infœliciter periere; uno eorum metu derepentè extincto, & altero in amentiam acto, Supremo Judice Cæsaris iudicium prævertente.

Alvarus Nunez absolutus.

Accusatores divites castigantur.

CAPUT XV.
De Paraquariæ urbium fundatoribus

Parricidii poena.

RETENTO in Hispaniâ Alvaro Nunez, Carolus Quintus Cæsar Joannem Sanabriam Paraquariæ Prætorem creat, quo antequam navigaret morte sublato, ejus filius cum quadringentorum Hispanorum subsidio, eâdem dignitate potitus, in provinciam proficisci jubetur: quo etiam in Hispaniâ variis negotiis implicito, tandem Cæsaris beneficio iterùm Dominico Iralæ perfectura Paraquariensis asseritur. Iralâ in exploratione terrarum absente, Franciscus Mendoça, ambitæ præter ordinem præfecturæ reus, capite jam minuendus, in ferali schemate palam confessus est, sacerdotem domesticum, & uxorem suam, ob leves suspiciones olim abs se in Hispaniâ fuisse mactatos, eodem plane mense & die quo ipse plectebatur. Quo dicto Divinam vindictam veneratus, docuit soli versione, & mutatione terrarum, irritati Numinis iram præverti non posse. Iralæ successere Franciscus Vergara & Joannes Ortisius Sarate, qui annò sesquimillesimo septuagesimo secundo quingentos Hispanos in Paraquariam invexit, quorum Prætorum præsertim auspiciis, factâ jam lobe, Paraquaria provincia multis coloniis occupata est. Earum ego situm quantum ad instituti mei rationes pertinuerit, non servato foundationum ordine, breviter delineabo.

CAPUT XVI.
Paraquariæ descriptio.

PARAQUARIA provincia ab Paraquario nomen mutuata, antequam in duas præfecturas scinderetur, sepositâ Tucumaniâ, id totum terrarum complectebatur, quod Brasiliam inter & Peruviam interjacens ultra fluminis Argentei ostium, mare Atlanticum immensâ propè vastitate excurrit. Magnitudinem ex eo conjicies, quod Paraquarius & Parana, antequam suas aquas misceant, trecentis fermè uterque leucis, innumeris aucti fluminibus, per vastas utrimque regiones æquali majestate ac famâ spatiantur: at ubi ducentis ab mari leucis se junxerint, fluvium Argenteum conficiant, qui per octoginta leucarum ostium intrat in Oceanum. Quinquaginta ab tanto ostio leucis urbs Boni-aëris ibi condita est, ubi arcem ejusdem nominis à Petro Mendoça fundatam demonstravimus. Octogesimo fermè inde lapide, non procul ab eodem littore, urbs Sanctæ Fidei posita, ultrò citròque navigantibus multa adfert commoda. Pari iterum percurso intervallo, Hispanorum urbecula (Corrientes vocant) in concessu Paranae & Paraquarii visitur, tantorum fluviorum majestate longè impar. Inde adverso Parana centum & amplius leucas nitentibus, superato immenso præcipitio, Guairania Brasiliæ obversa regio occurrit, duabus Hispanorum urbeculis, quas Villaricam & Guairam nominabant, olim conspicua. Ad superiorem verò Paraquarii partem Xeresium & altera Villaricâ, modica Hispanorum oppida, eo sine constructa sunt, ut Paraquaria per eam partem interioribus populis committeretur. Denique urbs Conceptionis ad fluminis Rubri Paranae influentis paludes, retundendæ ferocissimarum nationum audaciæ diu utilis fuit. His urbibus suberant magno numero Barbarorum nationes, qui affinitatis titulo primum Hispanis liberè servientes, postmodum quasi jure ad continua coactaque servitia adaçti, brevi ad paucitatem æquali Hispanorum ac Indorum incommodo redacti sunt. Cæterùm de Assumptionis Paraquariæ metropoli, & recensitarum urbium colonis, sic existimatum velim, eos esse stirpium generosissimarum semina, & adhuc ostentare præcipua Hispanicæ nobilitatis stemmata, nullamque forsân in Americâ provinciam majori nobilium numero fuisse fundatam. Sed tantam nobilitatem magnâ ex parte deformavit conditio loci, nullas opes conservandæ Majorum dignitati subministrantis. Satis constat nullam novi orbis regionem spes Europæorum potentiùs elusisse. Nam Paraquaria aurum, gemmas

Urbs Boni-aëris.

Urbs Sanctæ Fidei.

Corrientes.

Guaira & Villarica urbes.

Xeresium & altera Villarica, urbes.

Urbs Conceptionis.

Paraquaria coloniarum nobilitas.

Paraquaria pauperitas.

& argen-